

*Nomád szaharáviak Mehaires környékén.
A szerző fotóival.*

NYUGAT-SZAHARA ÉS A MIGRÁCIÓ

BESENYŐ JÁNOS

Amikor a nyugat-szaharai konfliktussal foglalkozunk, rövidesen előkerül több olyan téma is, ami az európai országok biztonságát is érinti, mint például, a kábítószér- és fegyvercsempészet, vagy a legális-illegális migráció. Cikkemben a Nyugat-Szaharán keresztül zajló migrációval foglalkozom. Nyugat-Szahara annak a Maghreb-régiónak a szerves része, ahonnan az afrikai migránsok nagy része Nyugat-Európába érkezik. Ez a fajta migráció részben történelmi indíttatású, hisz az itt élők szoros kapcsolatba kerültek a korábbi gyarmatosító hatalmakkal, Spanyolországgal és Franciaországgal, illetve a más afrikai országokból érkező, jobb megélhetést (vagy éppen a túlélést) kereső emberekkel.

Mi is a migráció? A migráció népességmozgást-népességvándorlást jelent, amelynek során emberek tartósan vagy rövid ideig társadalmat, lakóhelyet váltanak. A népességmozgás egyik, talán a legtipikusabb esete a munkaerő-migráció, de a különböző konfliktusok nyomán kialakuló kényszer-migráció sem ismeretlen.¹ Létezik legális és illegális migráció is, amelyek mind előfordulnak Nyugat-Szaharában. Mielőtt ezekkel foglalkoznánk, szeretném bemutatni a területet.

Jelenleg Nyugat-Szahara az egyetlen olyan gyarmatosított terület az afrikai kontinensen, amely a mai napig nem nyerte el a függetlenségét, annak ellenére, hogy a nemzetközi diplomácia közel 30 éve próbál meg valamilyen megoldást találni a terület státuszának megnyugtató rendezésével kapcsolatosan. Miután a spanyol gyarmatosítók 1975-ben elhagyták a területet, azt azonnal megszállta a szomszédos két ország, Marokkó és Mauritánia. tették ezt annak ellenére, hogy mind a Hágai Nemzetközi Bíróság, mind pedig az ENSZ több határozata is az

öslakosok önrendelkezése mellett foglalt állást.² A frissen kirobbanó konfliktus az összes környező államot érintő háborúvá vált, amelyből először Mauritánia szállt ki (1979), miután a saharáviak által létrehozott Polisario mozgalom mind politikai, mind katonai téren győzelmet aratott felette.³ Marokkó azonban nem adta fel a korábban elfoglalt területet, ahol – a nemzetközi törvények ellenére – a saját közigazgatását is kiépítette, illetve azt sajátjaként kormányozta.

Eredetileg a gyéren lakott területen főként nomád berber és arab törzsek éltek függetlenül egészen addig, amíg az első spanyol telepek meg nem érkeztek és lassan elkezdtek meghódítani, az addig senkihez sem tartozó Nyugat-Szaharát.⁴ Az akkori spanyol gyarmat határait a szintén gyarmati nagyhatalomnak számító Franciaország és a területet elfoglaló spanyolok közötti szerződések szavatolták (1900, 1904 és 1912).⁵ Ezeket a határokat tekintik a jelenlegi nemzetközi határoknak is. A területet a spanyol azonban csak az 1930-as évek végére tudták csak elfoglalni (részben francia segítséggel), egészen addig azt a gyarmatosítók ellen harcoló saharávi törzsek uralták.⁶

Az 1970-es évekre ténylegesen is megszállt a spanyolok hatalma, akik részben nemzetközi nyomásra, megkezdték a terület dekolonializálását, amelyből az önrendelkezést eldöntő népszavazás után, független, de a spanyolokkal szoros szövetségben álló államot kívántak létrehozni. Ez azonban nem volt egyszerű, mivel az 1956-ban függetlenné váló Marokkói Királyság szintén jogot formált az akkori Spanyol-Szahara teljes területére, arra hivatkozva, hogy az elmúlt évszázadok során a saharávi törzsek többsége hűségesküt (baaya) tett a marokkói szultánoknak.⁷ Ugyanakkor a helyiek is létrehozták a saját politikai szervezetüket a Polisariot

A spanyolok által épített kerítésrendszer Mellilában

(Frente Popular para la Liberacion de Saguia el Hamra y Rio de Oro), amely a lakosság önrendelkezési jogáért, a terület függetlenségéért küzdött.⁸ A szervezetet a nemzetközi közvélemény is elismerte, sőt az összes nemzetközi fórumon az önrendelkezést támogatták, a marokkói területi követelésekkel szemben.

Azonban a spanyolok képtelenek voltak megadni az önrendelkezési jogot korábbi gyarmatuknak, mivel a Franco halála körüli hatalmi harc kötötte le a figyelmüket, amit a marokkóiak kihasználva, egy „békés” demonstrációval (Zöld Menet) és némi zsarolással kikényszerítették a Madridi Szerződést, amely Nyugat-Szaharát felosztotta a szomszéd-

os Marokkó és Mauritánia között.⁹ A szerződés megkötése után Spanyolország a közigazgatást átadta az új gyarmatosítóknak, majd végleg elhagyta Nyugat-Szaharát.¹⁰ Bár a helyiek megpróbálták harcolni, képtelenek voltak a marokkói és mauritániai csapatok összehangolt támadását megállítani, így a szomszédos Algériába kényszerültek menekülni. Az ott felállított menekülttáborok egyikében hozták létre a Saharai Arab Demokratikus Köztársaságot (SADR), amelyet először Algéria ismert el, amelyet további országok is követtek.¹¹

A saharávi állam kikiáltása után háború robbant ki a marokkói megszállók és a Polisario fegyveresei között, amely váltakozó eredmé-

nyekkel, egészen 1991-ig tartott. A békekötésig a Polisario elért bizonyos katonai és diplomáciai eredményeket (pl. az Afrikai Egység Szervezet 1982-ben a tagjává fogadta, stb.), azonban a remélt függetlenséget nem voltak képesek elérni.¹² Marokkó azonban az általa megépített erődrendszerrel (Berm) és közel 200 ezer katona bevetésével képes volt a terület 75%-át tartósan az uralma alá vonni, míg a saharáviak csak az országuk értéktelen részét (hatalmas sivatag néhány apró oázissal) uralják.¹³ A több falrendszerből álló erődítmény a marokkóiak által véglegesnek tekintett határt alkot, amely kettészakította

Nyugat-Saharát. Az elfoglalt területeken a marokkóiak

jól működő közigazgatási rendszert vezettek be, míg a SADR politikai és katonai vezetése az algériai Rabuni városban működik, nem pedig a „felszabadított” területeken, ahol egyáltalán nem létezik közigazgatás.

Az ENSZ által létrehozott, 1991-ben megkötött tűzszünet ezt a helyzetet konzerválta, majd ezt követően megkezdődtek a terület későbbi sorsával kapcsolatos egyeztetések.¹⁴ Eleinte csak arról volt szó, hogy Nyugat-Sahara függetlenné válik vagy Marokkóba beolvad egy nagyfokú autonómiával, ez azonban az elmúlt húsz év során megváltozott, mára már csak a Marokkóba való integrálódásról esik szó a tárgyalásokon. A népszavazás végrehajtására létrehozott ENSZ békeművelet (MINURSO) csak a status quo-t képes fenntartani, illetve a tűzszünet megtartását ellenőrizni, így sokak szerint a létjogosultságát is elveszítette.

Habár az Európai Unió közvetlenül nem érintett a konfliktusban, azonban Nyugat-Sahara

közelsége, a gazdasági érdekeltségek (halászat, kőolaj, földgáz, foszfát kitermelés stb.), a közös történelmi és kulturális múlt miatt több európai ország (jelesül Spanyolország és Franciaország) vesz részt valamilyen szinten a konfliktusban.¹⁵ Ezek után érthető, hogy az elmúlt évtizedek során miért emelkedett meg jelentősen a migrációban érintettek száma. Persze – mint általában – nem csak a harcok, és a politikai válság kirobbanása okozhatja a migrációt, hanem gazdasági és szociális körülmények változása is.

Nyugat-Sahara gazdasága főként a ma már egyre inkább visszaszoruló nomád pásztorkodá-

son, a halászat, és a foszfát kitermelésen alapul. Már régóta ismert,

hogy Nyugat-Saharában és annak a partvidékén nagyobb mennyiségű kőolaj található, amelynek kitermelése gazdaságosan megoldható, de a feszült helyzet miatt, csak a próbafúrások történtek meg.¹⁶ Ugyan az elmúlt években az északi területeken a mezőgazdaságot is fejlesztették, de az továbbra sem számottevő. Marokkó a nemzetközi jogszabályok tiltása és az őslakosokat képviselő Polisario tiltakozása ellenére kiaknázza Nyugat-Sahara gazdasági kincseit, az állami kézben lévő munkahelyek nagy részében pedig az elmúlt években betelepített marokkóiakat foglalkoztatja, így a helyiek egyre inkább kiszorulnak a munkaerőpiacról. Természetesen Marokkó bizonyos fejlesztéseket is végrehajtott a megszállt területeken, ahol az életszínvonal így jobbá vált, mint amit a SADR képes biztosítani a felszabadított területeken vagy a menekülttáborokban.

A megszállt területeken az urbanizáció felgyorsulása miatt, a lakosság több mint 95%-a

„Elmondható, hogy a táborlakók szinte csak a nemzetközi közösség által számukra biztosított segélyekből élnek”

beköltözött a városokba, amelyeket a korábbi gyarmatosítók hoztak létre. A jobb megélhetés reményében egyre több nomád költözött a városokban és ez a folyamat a marokkói megszállás, illetve az erődrendszer létre hozása után még inkább felgyorsult.¹⁷ A nomád életmód felszámolását még jelentősen elősegítette az időközönként ismétlődő szárazság vagy éppen az esős időszakban hirtelen kialakuló áradások is, amelyek az állatállomány egy részének pusztulását hozták magukkal. A vízhiány, illetve a meglévő vízkészletek nem megfelelő felhasználása vagy szennyezése szintén hozzájárul a migráció felgyorsulásához.

A menekülttáborokban élők helyzete valamelyest különbözik a megszállt területeken élő saharáviaktól. Ők elméletben ugyan folytathatják őseik nomád életmódját, azonban a menekülttáborok Algéria egyik legsivárabb területén található, ahol legfeljebb 4-5 hónapra keresztül van mód a legeltetéses állattartásra. Érthető módon a földműveléssel foglalkozók is csak korlátozott eredményeket voltak képesek itt elérni. Sokan úgy gondolják, hogy a menekülttáborok a szerveztségükönél fogva egyfajta urbanizációs folyamatot generálnak, azonban ez nincs így. Máshol az emberek azért költöznek a városokba, mivel ott jobb életfeltételeket (munkalehetőség, szolgáltatások színvonala, jobb egészségügyi ellátás, stb.) találnak. A menekülttáborokban azonban pont ezek hiányoznak, hiszen oda csak kényszerűségből mennek az emberek, és nem is kívánnak ott maradni tartósan. Bár több a nyugat-szaharai kérdéssel foglalkozó kutató dicshimnuszokat zeng a Tindouf melletti menekülttáborokról és azok szerveztségéről, az még nem jelenti azt, hogy urbanizációs folyamat zajlana a menekülttáborokban.¹⁸ Az algériai menekülttábo-

rokban élők ugyan már főként sártéglából épített házakban és nem sátrakban laknak, azonban csak a legalapvetőbb szolgáltatásokat érhetik el. Az itt élőknek nincs elegendő tiszta vize, illetve a felszín alatt található vizek, a nem megfelelő szennyvízkezelés miatt ihatatlanná váltak, így sok helyre még lajtoskocsival hordják a vizet. Az elektromos áramot is az ENSZ Menekültügyi Hivatala (UNHCR) biztosítja a táborokban, az orvosi ellátás pedig csak alapszinten biztosított.¹⁹ A táborokban több olyan betegség fordul elő (szembetegségek, asztma, kolera, stb.) amelyeket a rendkívül kemény életmód és a szokatlan időjárási körülmények (gyakori homokviharok, jelentős hőmérséklet ingadozás) okoznak. Összességében elmondható, hogy a táborlakók szinte csak a nemzetközi közösség által számukra biztosított segélyekből élnek, amelynek elmaradása vagy csökkenése előre nem látható katasztrófát okozna.²⁰ Egyetlen dolog az, amiben a menekültek jobbak, mint a megszállt területeken élők, az oktatás. A menekülttáborokban majdnem teljesen felszámolták az írástudatlanságot, mivel az ott élők közül szinte mindenki megtanul írni és olvasni. A marokkói uralom alatt élő saharáviak között azonban már jóval kevesebb írni és olvasni tudót találunk.

Hogy mennyi embert érint pontosan a migráció nagyon nehéz megbecsülni, hisz arról sem rendelkezünk pontos információval, hogy mekkora is az őslakosok pontos létszáma. Ez részben annak köszönhető, hogy ez a kérdés az elmúlt évtizedekben politikaivá és nem szakmaivá vált, ugyanis eredetileg az őslakosoknak lett volna joga szavazni a függetlenség, illetve a Marokkóhoz való tartozás kérdésében. Problémát jelent, hogy a területen élő nomád törzsek nem telepedtek le tartósan, hanem folyamatosan vándorol-

tak és hosszabb-rövidebb időre gyakran elhagyták Nyugat-Szahara területét, így felmerülhet az a kérdés, hogy aki más ország területén született, de Nyugat-Szaharában él, saharávinak számít-e vagy éppen Nyugat-Szaharában született, de mondjuk Dél-marokkóban vagy Mauritániában él.²¹ A UNHCR munkatársainak felmérése szerint például Mauritániában több mint 24 600 saharávi él, akik Nyugat-Szaharából származnak.²² Azonban a legnagyobb problémát mégis az jelenti, hogy a konfliktus kirobbanása óta, az őslakosok nagyobbik része az algériai menekülttáborokban él.²³

Az utolsó – mindenki által elfogadott – hivatalos népszámlálást még a spanyolok hajtották végre 1974-ben, amely nem csak az őslakosokat, de minden, a Spanyol-Szahara területén élő nyilvántartásba vett. Ha a népszámlálás adataiból kivonjuk az ott élő európaiak és más afrikaiak számát, megkapjuk az őslakosok akkori számát, ami 73 ezer fő. Természetesen ezt az eredményt sokan vitatják, arra hivatkozva, hogy a nomádok egy részét a spanyolok nem voltak képesek pontosan felmérni, de ennél pontosabb információval senki sem rendelkezik, sőt ezeken az adatokon alapulnak az ENSZ által létrehozott népszavazási listák is. Hogy pontosan mennyi ember maradt a marokkóiak és mauritániaiak által megszállt területeken, csak becslésekbe bocsátkozhatunk, bár abban a konfliktussal foglalkozók egyetértenek, hogy az őslakosság jelentős része elmenekült. A helyben maradók létszámát növelték a népszavazás érdekében Marokkó más területeiről érkezők, illetve a megszálló katonák és azok családjai. 1982 szeptemberében a marokkói hatóságok népszámlálása alapján Nyugat-Szaharában 163 838 főt találtak, akikből 96 784 Laayouneban élt.²⁴ A FAO becslései szerint

Nyugat-Szahara lakossága valamivel 300 ezer fő fölött lehet. Az AFASPA tanulmánya szerint a „marokkonizáció” hatására az őslakosok aránya az összlakosság alig 30%-ra tehető, de ezt a Polisario vitatja.

Az ENSZ által létrehozott MINURSO Azonosítási Irodájának munkatársai szerint a szavazásra jogosult 86 381 saharávi közül 48 ezer élt a marokkóiak által megszállt területen, további, a marokkói hatóságok által saharávi származásúnak tekintett 120 ezer főt, a Világszervezet munkatársai csak marokkóinak tudtak elfogadni, mivel származásuk bizonytalan volt.

A menekülttáborokban élők létszámával kapcsolatosan is eltérő számok láttak napvilágot. Van olyan tanulmány, amely szerint 155 ezer saharávi menekült él a négy menekülttáborban. Az UNHCR hivatalos álláspontja szerint 165 ezer saharávi él a táborokban, míg a World Food Programme 2003-ban „csak” 158 ezer fő számára biztosított segílyt, de 2006 novemberében már csak 125 ezer főre becsülték a Tindoufban tartózkodók számát. Az egymásnak ellentmondó adatok részben annak köszönhetőek, hogy éveken keresztül a segélyszervezetek az Algéria és a Polisario által adott létszámokkal dolgoztak, illetve a segélyszervezetek sem voltak képesek pontos létszámokat megadni bizonyos korlátozások miatt. Az is árnyalhatja a képet, hogy a menekülttáborokból sok család kiköltözött a felszabadított területekre, ahol nagyobb függetlenséggel rendelkeznek, mint a menekülttáborokban. Az ő létszámuk 20 ezer fő felett lehet.²⁵

Mint korábban említettem a migrációnak több fajtáját különböztethetjük meg Nyugat-Szaharában. Az első, a tradicionálisnak tekinthető, belső migráció, amelynek keretében a pásztorkodó, nomád törzsek az időjárásnak megfelelően „körbejárták” a mai Marokkó, Algéria, Nyugat-Sza-

hara, Mauritánia területeit. Mivel akkor még nem léteztek a ma elfogadott határok, illetve a gyarmatosító hatalmak képtelenek voltak azokat hatékonyan őrizni. Ezért történhetett meg, hogy a később függetlenné váló Mauritániában is jelentős szaharávi kisebbség élt, ami a konfliktus kirobbanásakor több problémát is jelentett a mauritániai vezetésnek. Ezt a fajta migrációt mind a franciák, mind a spanyolok megpróbálták, korlátozni – vagy legalábbis keretek

közé szorítani – több- kevesebb sikerrel. Végül a szaharávi törzsek vándorlásának a marokkói erődrendszer létrehozása adta meg a kegyelmdöfést, ami lehetetlenné tette a két egymással szembenálló fél közötti mozgást. A Polisario által ellenőrzött területek, Algéria és Mauritániai között azonban még mindig szabadon közlekedhetnek a nomádok, akik nemcsak állattartással, de kiegészítő foglalkozásként különböző termékek csempészetével is foglalkoznak.²⁶

A második, az Európába irányuló migráció már az 1950-es évek elején megkezdődött, akkor a célország még a gyarmatosító Spanyolország volt. Ez különösebb gondot nem okozott, hisz Spanyol-Szahara a gyarmatosítók szemében Spanyolország tengerentúli megyéje volt, így ezt a fajta migrációt szintén belső migrációnak tekintették. Az is megkönnyítette a migránsok döntését, hogy a gyarmat hivatalos nyelve a spanyol volt, amit valamilyen szinten minden saharávi megtanult, így viszonylag könnyen képesek voltak más spanyol területeken is letelepedni és beilleszkedni. Ez a folyamat főként gazdasági okokkal magyarázható, akkor még a politikai faktor nem játszott szerepet a Spanyolország felé irányuló elvándorlásban. A migránsok száma a Madridi Szerződést követő harcok miatt megnövekedett, illetve a menekülttáborokból is sokan úgy döntöttek, hogy Spanyolországban szeretnének kivándorolni. Amióta Marokkó beolvasztotta a közigazgatásába Nyugat-Szaharát, nem igazán tudni, hogy a marokkói legális és illegális migránsok közül mennyi lehet a saharávi származású.²⁷

Mivel a spanyol civil szervezetek jelentős létszámban képviseltetik magukat a menekülttáborokban, értelemszerűen hozzájuk fordulnak először a migránsok. A menekülttáborokban figyelhető meg az a folyamat, hogy az ott élő, munkavállaló migránsok néhány évre külföldre költöznek, majd az ottani keresményükből támogatják az otthonmaradott rokonaikat. Természetesen nem csak munkavállalás, hanem iskolai ösztöndíjakkal kapcsolatosan is beszélhetünk migrációról, mivel sok diák kap lehetőséget külföldön tanulni (Spanyolország, Olaszország, Kuba, Egyesült Királyság, stb.), aki egy része a tanulmányait befejezve nem tér vissza a menekülttáborokba. Egyes becslések szerint 26 ezer olyan saharávi migráns élhet Európában akik így kerültek el a táborokból. A migráció egyik szokatlan példája során szintén kerülnek saharávi migránsok Európába, igaz nem mindig a saját akaratukból. Évek óta lehetősége van közel 10 ezer, 8 és 12 év közötti kisgyermek töltheti a nyári és a téli szünidőt spanyol családoknál (Holidays in Peace program), aki ez idő alatt teljes ellátást biztosítanak számukra, sőt a

Elfogott illegális migránsok a Kanári-szigeteken

gyerekekkel küldött ajándékok és készpénz formájában azok családját is támogatják. Többször előfordult, hogy spanyol családok nem akarták visszaküldeni a „kietlen sivatagba” a gyerekeket, hanem maguknál tartották őket a helyi bíróságok döntése alapján. Így ezek a gyerekek már nem tértek vissza a menekülttáborokba, hanem Spanyolországban maradtak. Státuszuk rendezése azonban hosszú időt vesz igénybe (adoptálás, spanyol állampolgárság megszerzése).²⁸

A harmadik, a Maghreb-régióan keresztül érkező illegális migráció okozza a legnagyobb problémát a nyugat-európai államoknak.²⁹ Innen már nem csak marokkói vagy saharávi menekültek érkeznek, hanem szinte minden afrikai országból. Mivel Nyugat-Szahara közel van az EU déli határaihoz (alig 100 kilométerre található a Kanári-szigetek), az európai országok felé irányuló nemzetközi migráció egyik csomópontjává vált. A migránsok az évszázadokon keresztül karavánútként használt útvonalakon érkeznek. Az egyik fő gyűjtőpontja a szubszaharai vándoroknak Accra, illetve Bamako, ahonnan a kisebb-nagyobb csoportok az Algéria déli részén található Tamanrasset városába mennek, ahonnan Marokkó (Oujda városán keresztül), Tunézia és Nyugat-Szahara (Mauritánia) felé indulnak tovább.³⁰ A nyugat-szaharai menekültáradat az 1990-es évek közepén kezdődött, amikor a korábban a Földközi-tengeren próbálkozó migránsok,³¹ egyre inkább az Atlanti-óceán kikötőiből próbálták meg lélekvesztőikkel európai területre átjutni. Mivel a Polisario ellenőrzése alatt lévő területen nincs központi kormányzat, a mauritániai határőrség pedig szinte csak jelképes, egyre több menekült nem Marokkó, hanem Nyugat-Szahara és Mauritánia felől indul Európa felé.³² A marokkói kormányzat éppen ezért, többször is megvádolta a SADR és Algéria vezetését, hogy a menekültek Marokkóba való bejutását aktívan támogatják, hogy azzal is destabilizálják az országot. Ezt az érintett felek visszautasították, de az illegális bevándorlókat továbbra sem állították meg.³³ A MINURSO békefenntartói többször is jelentették, hogy a megszállt csempészek és Polisario fegyveresek mellett egyre több fekete-afrikai menekülttel – néha

egész karavánokkal – találkoznak a sivatagban a járőrözések során. Az ENSZ többször szólította fel a Polisario vezetőségét, hogy akadályozzák meg az illegális migránsok áradatát. Végül a saharáviak engedtek és 2004-ben Tifariti környékén elfogtak egy pakisztáni és bangladesi menekültekből álló csoportot, amelynek tagjait először bebörtönözték, majd a mauritániai határnál elengedték.³⁴

Persze a népességáradat nem állt meg, sőt 2005-2006 során egyre több migráns érkezett a területre, Szenegálból, Gambiából, Sierra Leonéból, Libériából, Maliból, az Elefántcsontparttól, Ghánából, Nigériából, a Kongói Demokratikus Köztársaságból, Kamerunból, Szudánból, sőt még a távoli ázsiai országokból is.³⁵ Csak 2006 januárja és szeptembere között 24 ezer migráns érkezett engedélyek nélkül a Kanáriszigetekre, az egy évvel korábbi 4472 helyett. A vándorok közül, akiket visszafordítanak a Maghreb országok hivatalos szervei, nem mennek vissza hazájukba, hanem letelepednek helyben (számuk több millióra tehető Algériában, Mauritániában, Marokkóban, Szudánban, Líbiában és Tunéziában), majd később ismét megpróbálnak valamelyik európai országba átjutni. Több emberjogi szervezet (UNHCR, Amnesty International és a Human Rights Watch) szerint menekülteket mind az észak-afrikai, mind pedig az európai államok határőrei, rendőrei bántalmazták, gyakran megsértve az alapvető emberi normákat is.³⁶ Ezt nem enyhíti az a tény sem, hogy Európának elege lett az egyre inkább radikalizálódó muzulmán tömegektől, akik egy szempillantás alatt képesek véres összeütközést provokálni egy rendőri ellenőrzésről, és akik bevallottan ellenségesek az őket befogadó államokkal szemben.³⁷ Sajnos az európaiak egyre inkább biztonsági és nem gazdasági,

politikai szempontból közelítik meg az illegális migrációt, amely számukra minimális pozitívumot és egyre több negatívumot hordoz magában. A saharávi migránsok eddig nem okoztak problémát az őket befogadó államoknak, de sajnos egyre többször veszik őket egy kalap alá más, muzulmán országokból érkezett radikális muzulmán bevándorlókkal.

Jegyzetek

- 1 A munkaerő migráció egyik legismertebb példája hazánkban, amikor az 1900-as évek elején több mint egy millió magyar vándorolt ki a mai Amerikai Egyesült Államokba, a kényszeremigráció másik, viszonylag jól dokumentált példája hazánk 150 éves török megszállása, amikor is a lakosság nagy része politikai, vallási vagy gazdasági okokból kényszerült elhagyni a korábbi lakhelyét.
- 2 <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=323&code=sa&p1=3&p2=4&case=61&k=69&p3=5> (letöltés ideje: 2011.08.09.)
- 3 David J. Dean: *The Air Force Role in Low-intensity Conflict*. p. 42.
- 4 John Mercer: *Spanish Sahara*. p. 106-107.
- 5 Janos Besenyő: *Western Sahara*, p. 50.
- 6 Toby Shelley: *Endgame in the Western Sahara*. p. 19.
- 7 Az arab világban az olyan eskük, amelyeket egy-egy népcsoport vagy város tett az uralkodó számára, az egyben annak fensőbbségének is az elismerése volt, illetve az esküt tevők alárendeltségét. Ezekre a területekre a marokkói szultán a saját tisztviselőit (kaid) nevezte ki, akik felügyelték az adók begyűjtését, és örködték a szultán jogain. Sok esetben bár egyes törzsek – bizonyos okokból kifolyólag - letették az esküt, de a marokkói állam gyengesége miatt képtelen volt őket tartósan ellenőrizni, saját céljára felhasználni.
- 8 Tony Hodges: *The Roots of a Desert War*. p. 158-159.
- 9 <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/policy-briefings/ProtractedSahrawiDisplacement.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.12.)
- 10 Tony Hodges: *The Roots of a Desert War*. p. 215-218.
- 11 Az 1980-as évek végére 79 ország ismerte el a Saharai Arab Demokratikus Köztársaságot, ez azonban a marokkói diplomáciai erőfeszítéseknek köszönhetően valamelyest csökkent.
- 12 Janos Besenyő: *Western Sahara*, p. 126.
- 13 A marokkóiak kezében van az összes nyugat-saharai város, a foszfátbányák, a halászat és a gazdaságilag kiaknázzható területek.

- 14 Yearbook of the United Nations 1991. p. 796.
- 15 Spanyolország és Franciaország ellentétes véleményét képviselnek a nyugat-szaharai kérdésben, ebben történelmi okok játszanak részben közre, illetve Spanyolország igyekszik jóténni azt a hibáját, hogy nem adta meg az őslakosoknak az önrendelkezést, hanem kiszolgáltatta őket Marokkónak. Franciaország pedig Marokkó közeli szövetségese, így nem pártatlan a konfliktusban, amelyben valamilyen módon maga is részt vett (fegyverszállítások, katonai segítségnyújtási programok, stb.)
- 16 <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/policy-briefings/ProtractedSahrawiDisplacement.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.12.)
- 17 Mivel a falrendszer lezárta a törzsek által használt utakat, azok képtelenek voltak a nyájaikkal vándorolni, rákényszerültek a letelepedésre, majd az állatállomány radikális csökkentésére. A nomádok nagy része így munka nélkül maradt és a jobb élet reményében a városba kényszerült költözni. A gazdasági változások mellett ez a kényszerű váltás a tradicionális törzsi kultúra halálát is jelenti.
- 18 http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/reliefweb_pdf/briefingkit-01f360c5b0473bcd71c5b213899cc08c.pdf (letöltés ideje: 2011.08.14.)
- 19 <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/policy-briefings/ProtractedSahrawiDisplacement.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.12.)
- 20 <http://www.arso.org/OHCHRrep2006en.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.17.)
- 21 Hogy ki számít „szaharávinak” igen kényes kérdés, jogi és politikai aspektusból is. Az arab nyelvben a saharávi a sivatagban élő embereket jelzi, származzanak azok bármely törzsből, vagy népcsoportból. Az elmúlt évek során a nemzetközi közvélemény ezt a kifejezést azokra a törzsekre kezdte alkalmazni, akik a korábbi Spanyol-Szahara területén éltek. A törzsi rendszer felszámolását először a Polisario tűzte a zászlajára, akkor nevezték először a törzsek egészét saharávinak, így képesek voltak elérni, hogy a különböző, korábban egymással harcban álló népcsoportok önálló népként tekintsenek magukra.
- 22 <http://www.unhcr.org/3e23eb670.html> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 23 <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS20962.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 24 San Martín, Pablo (2004), Briefing: Western Sahara: Road to Perdition?“, African Affairs, 103/413: 551-660.
- 25 <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/policy-briefings/ProtractedSahrawiDisplacement.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.12.)
- 26 <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?id=484> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 27 <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=339> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 28 <http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/policy-briefings/ProtractedSahrawiDisplacement.pdf> (letöltés ideje: 2011.08.12.)
- 29 <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=230> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 30 <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?id=484> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 31 A fő migráns „útvonal” a sivatagon keresztül a Marokkó területén található spanyol enklávék (Ceuta és Melilla) felé tartott, majd onnan kisebb halászhajókkal és egyéb más lélekvesztőkkel próbáltak Európába átjutni. A spanyol kormányzat együttműködve a marokkói hatóságokkal és más afrikai országokkal próbálta megállítani a menekültáradatot, sokszor igen kemény módszerekkel (hatalmas radar és kerítésrendszer kiépítése, különböző kényszerintézkedések használata, közös járőrözés a marokkói hatóságokkal, a tengeri járőrözése megerősítése a Gibraltári-szorosban, menekültek bebörtönzése, stb.)
- 32 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6228236.stm> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 33 http://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1575&context=isp_collection (letöltés ideje: 2011.08.13.)
- 34 <http://www.afrol.com/articles/15408> (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 35 http://mmo.gr/pdf/news/Migration_in_the_Middle_East_and_Mediterranean.pdf (letöltés ideje: 2011.08.11.)
- 36 2005 októberében több száz szubszaharai menekült átverekedte magát a spanyol hatóságok által épített kerítésrendszeren. A határt őrző spanyol katonák közt pánik tört ki, és a megszokottnál erőteljesebben léptek fel a migránsokkal szemben, akik közül többen az életüket veszítették. Ezzel egy időben a marokkói hatóságot, több mint 1500 elfogott migránst kivettek a sivatag egy elhagyott pontjára és otthagyták őket, boldoguljanak ahogy tudnak.
- 37 Erre jó példa az elmúlt hetekben történt gyűjtogatások, rongálások és rablások, amelyeket főként muzulmán bevándorlók kezdtek, majd később csatlakoztak hozzájuk a különböző hátterű bűnöző csoportok is, először Londonban, majd az Egyesült Királyság több nagy városában is.